

Miloš Juha, ředitel Lesního závodu Boubín: Nad kůrovcem lze získat kontrolu

10.12.2024 - | PROTEXT

V rozhovoru ředitel Miloš Juha popisuje, jak systematický monitoring a moderní technologie, jako kůrovcová kamera, pomáhají dostat kůrovce pod kontrolu. Diskutuje také o využití umělé inteligence a dosažení rovnováhy mezi těžbou a přirozenou obnovou lesa.

Když přijde řeč na kůrovcovou kalamitu, prý říkáte: "Jaký kůrovec? My ho máme pod kontrolou." Opravdu?

S nadsázkou říkám, že největším „přítelem“ kůrovce je dovolená. Boj s kůrovcem je trvalý úkol, který vyžaduje každodenní péči. Stačí týdenní zpoždění a kontrola se ztrácí. Největší riziko nastává během vegetační sezony, která často koliduje s dovolenými – tehdy kůrovec získává navrch. Úspěch spočívá v nepřetržité péči o každý strom, kromě zimy, kdy je aktivita kůrovce minimální. Tento proces je celoživotním úkolem lesníka, vykoupeným pečlivou a systematickou prací. Díky tomu ale máme kůrovce opravdu pod kontrolou.

A to lze při rozloze téměř 40 tisíc hektarů lesa pečovat o každý jednotlivý strom?

Je to spíše metafora, ale systematickým monitoringem lze identifikovat ohniska kůrovce a efektivně zasáhnout. Víme kdy a na co se zaměřit – každý čas v roce má své priority. Napadené stromy v počátečním stadiu těžíme včas, čímž zabráníme šíření kůrovce a zároveň zachováme kvalitu dřeva pro standardní prodej.

Jak se tento pedantický přístup promítl ve výskytu kůrovce?

Před šesti lety roční těžba kůrovcem napadeného dřeva dosahovala 213 tisíc kubíků, což zatěžovalo jak les, tak ekonomiku závodu. Po letech intenzivní práce a zavedení preventivních opatření klesl jeho objem o 95 %. Letos na téměř 40 tisících hektarů evidujeme jen 8,5 tisíce kubíků napadeného dřeva, což je ve srovnání s okolními vlastníky minimální množství. Přitom sousedíme s Národním parkem Šumava, kde se proti kůrovci nezasahuje, což zvyšuje tlak na naše lesy. Přesto jsou naše výsledky lepší. Bez sousedství s bezzásahovými zónami by napadení bylo poloviční.

To je úctyhodný výsledek. Jak se takový preventivní monitoring realizuje?

Základem je terénní práce, analýza dat a rychlá reakce. Napadené stromy s ještě zelenou korunou musíme najít a vytěžit dřív, než se dřevo znehodnotí. I když to veřejnost může vnímat negativně, pokácené "zdravě vypadající" stromy bývají v počáteční fázi napadení. Cílem je zachovat hodnotu dřeva a zabránit šíření kůrovce.

Při tak obrovské rozloze lesa nechápu, jak to jde zvládnout.

Funguje propracovaný systém. Specialista v Hradci Králové spravuje databázi kůrovců, kterou každoročně aktualizujeme na základě průběhu kalamity. Sledujeme rojení, plánujeme kroky dle vývoje kůrovce a pravidelně bilancujeme podle přírůstků a zpracování napadených stromů. Lesníci v terénu napadené stromy označují a evidují, aby se rychle těžily. Klíčové je napadení zachytit včas.

Kůrovec napadá hlavně stromy starší 60 let, ty mají nejvyšší ekonomickou hodnotu, že?

Ano, šedesátileté a starší stromy dosahují požadovaných dimenzí a mají nejvyšší cenu na trhu. Včasná těžba napadených stromů je klíčová – čerstvé dřevo může mít hodnotu tři tisíce korun za kubík, zatímco znehodnocené zamodráním klesne na dva tisíce korun za kubík. Při našem ročním plánu těžby přes 300 tisíc kubiků by opožděná těžba mohla znamenat ztráty v desítkách milionů korun.

Proto jste byl jeden z prvních, kdo přišel s myšlenkou kůrovcové kamery?

Les je složitý a členitý, což monitoring ztěžuje. Stopy jako drtinky déšť snadno spláchne a pak zbývá najít jen malé závrtové otvory v kůře, což je v terénu náročné. Kůrovcová kamera vznikla pro rychlejší a přesnější identifikaci napadených stromů. Také reaguje na neprofesionální praktiky, kdy se v soukromých lesích často kácí více stromů preventivně. My naopak kácíme pouze jasně identifikované napadené stromy, abychom minimalizovali zásahy, chránili stabilitu lesa a zabránili zbytečnému kácení.

V čem je kůrovcová kamera tak důležitá?

Primární nález kůrovce je klíčový – odlišení napadeného stromu od zdravého. Kamera umožňuje detailní potvrzení závrtové otvory i v místech, kde nelze použít dalekohled, například v porostech s vysokým zmlazením. Funguje jako prodloužená ruka, která umožní přesnou identifikaci stromu.

Takže po zjištění nálezu nastupuje zpracování dat a vyhodnocení míst, na která se zaměříte. Podobně jako lékař analyzuje snímky rentgenu a předchozí anamnézu?

Ano, opíráme se o výsledky z předchozích let. Lesnické mapy nám ukazují věkové třídy porostů – zaměřujeme se na stromy starší 60 let, kde se kůrovec dokáže rozmnožovat. Mladší stromy obvykle nesledujeme, tedy kromě kalamitních situací. Klíčem je sledování lokalit, kde byl kůrovec zaznamenán dříve, a zaměření na starší porosty. Nezbytné je zachytit napadení včas, dokud má strom zelenou korunu, a to podle závrtové otvory, které jsou hlavním indikátorem kůrovce. Jakmile strom začne reznout, je už pozdě.

Takže vlastně pracujete jako chirurgové.

Přesná diagnóza nám umožňuje zaměřit se na problémová místa a neztrácet čas tam, kde to není potřeba. Klíčová je praktická zkušenost a průběžné vzdělávání lesníků. Pamatuji si případ, kdy jsme označili část lesa jako napadenou kůrovcem – pro laika les vypadal zdravě, ale my věděli, že tyto stromy už není možné zachránit. Díky včasnému zpracování jsme zabránili šíření kůrovce a zároveň prodali dřevo za plnou tržní cenu.

Pomohlo by k nalezení ohnisek kůrovce třeba využití dronů?

Pohled shora není spolehlivý pro včasný záchyt. Drony dokážou identifikovat stromy s výraznou změnou barvy, například v létě, kdy napadené stromy začínají chřadnout. Tyto změny však přicházejí pozdě, často až po přerojení kůrovce, a mohou být způsobeny i jinými faktory, jako jsou houby nebo stres stromů. Klíčové je odhalit závrtové otvory v raném stadiu napadení, což umožňuje kůrovcová kamera. Ta je lehká, mobilní a může být snadno ovladatelná i vyškoleným dělníkem.

Jaké stromy vlastně kůrovec napadá? Prý si docela vybírá.

Kůrovec se zaměřuje na oslabené stromy, což prospívá zdraví lesa. Pokud ho ale necháme přemnožit, začne napadat i zdravé stromy bez rozdílu. Při vysoké populační úrovni už nejde o selekci, ale o destrukci. Během velké kalamity v národním parku kůrovec napadal i mlaziny, což bylo dříve nepředstavitelné. Přemnožený kůrovec tak ztratil svou selektivitu a začal ničit vše.

Takže kůrovce lze opravdu mít pod kontrolou.

Ano, kůrovce lze mít pod kontrolou a zároveň zajistit prosperitu lesa. Klíčem je prevence, která zabraňuje nadměrnému kácení a následně zalesňování velkých ploch. Les musíme udržovat v rovnováze s vysokým podílem přirozené obnovy, což snižuje náklady na péči o nový porost.

<https://www.ceskenoviny.cz/tiskove/zpravy/milos-juha-reditel-lesniho-zavodu-boubin-nad-kurovcem-lze-ziskat-kontrolu/2607143>